

ד. קמחי

י ר ב ל ו ת

א

מרדכי בן הלל הכהן

עד-ראייה ליצירתו ולהתהוותו של רעיון גדול. ודיל.

ואולם יש עוד זוכים מן המין האחר; מן המין הטוב. ואם להמשיך את הציור הנ"ל בדבר הזריעה והקציר, יוכל לומר, שיש גם כאלה, שלא ביקשו מעולם להיות מן המשדרים, ממהפכני-הקרקע, אלא מנושאי-א-י-משך-הזרע אחר הזרע הגדול, מיוצקי-המים על ידו, מבני-הנביאים, היוצאים תמיד בשמחה ובחבורה — חבל-נביאים ניבאים ניבאים — משום שהם חסרים את הספיקות ואת התהומיות של הנביא, של הזרע הגדול, המשדר והמהפך, שעינו לבאות ובלבו אימת-הפאות... ונושאי-משך-הזרע האלה, ששומעים כבר בשעת הזריעה, את שירת-הקוצרים, הם תמיד מן הזוכים. גם הם הפקירו מעט, משהו משלהם, בקרקע (לא את הכל, חלילה להם!) והם באים עם שמש-קץ וקוצרים וקוצרים...

ואחד מן הזוכים האלה, מתלמידיהם של הזורעים הגדולים, הרצל ואחיהם, הוא, כאינספק, ר' מרדכי בן-הלל הכהן, שהגיע עתה לגבורות, בכל המובנים ועפ"י כל הפירושים.

בחגיגה הנאה, שנערכה לכבודו בירר-שלים, עמד אוסישקין בגאום ארוך והראה, פרט לפרט, היאך זכה הוא, חתן-היובל, לקציר הגדול הזה; זכה לישיב בשלווה בארץ כמה וכמה שנים, זכה לראות בעיניו את ההתפתחות הגדולה, שבאה לאחר הצהרת בלפור, זכה לראות בנים ובני-בנים בארץ; זכה לצקת מים על ידיו של פרץ סמולנסקין; זכה להיות אחד הגוהים שון, ושם — ראו אף ראו — זכה הוא להיות הראשון, שקם ונאם גאום בעב-

רית באותו קונגרס וכו' וכו'. והאמת ניתנת להיאמר, שנעים היה לראות בעין את אחד הזוכים הללו, את אחד העובדים הקטנים, היום-יומיים, כשמשם הגדולה של המאורות הגדולים — הרצל ואחיהם עם כל אותם בני-התקופה רבי-ההגות וגדולי-העלילה — זורחת מרחוק, מן העבר, כברפלקס, על פני האישיות הזאת, המיובלת, שישבה מורכנת-ראש וכפופה ברעוף עליה הוא, אוסישקין, אחרון החלוצים של אותו דור, את ברכתיו, ובמנותו לפניו, פרט-לפרט, למה זכה הוא, הזוכה.

בגלגל המנסר שבחלל עולמנו, לא בספרות ולא במדיניות, לא היה הוא מעורר לם לא שמש ואפילו לא כוכב. אסור להגזים. אפילו בשעת יובל. הוא לא הבריק מעולם ולא האיר מעולם למישהו. אפילו לא לעצמו. הכשרון הספרותי (זולת בפרקים אחדים, מצוינים, שבספרו „כבר“; ספר נחמד בכללו) לא התעלה מעל לבינו-ניות נמוכה, והעסקנות הצבורית הצטמרה צמה בתוך עוגה אחת, הקואופרציה והזח"ס. לא אחד הגדולים אשר בארץ — ואפילו „בארץ“ במובן המצונצם — הוזג כאן, אלא אדם-ציוני-עובד, שהלך במשך שנים הרבה, בלא הרף, בקו אחד, אחר פנסם המאיר של האחרים, כשהוא, מאנשי-חב"ד, שש כולו, שאור מסביבו לו טוב לו ומאירים לו, ואפשר אפילו לצאת בריקודין... כל-כך טוב!

ואיני יכול להתאפק מלהביא כאן מעין „אניקדוטא“, שיש בה משום תיאור-אופיו של בעל-היובל מצד ידוע. ובדידי הוזה עובדא, לפני כמה שנים נתדפקתי על דלתו במשרד ולוואה ותסכון בירושלים, שבו שכן כבוד כמה שנים כמנהל, וביי-קשתי, מה שכל יהודי מבקש — הלואה. עוד כמה ימים קודם לכן הבטיחני „לאשר“ לי הלואה זו. אלא שבינתיים שכת, והנה נכנסתי לחדרו הנאה, והוא, כמו תמיד,

מצוי במצב-רחה של חול-המועד, מצב-רוח חב"די, ומודד אותי מכף רגלי ולעילא, ומרחיב דיבורו בלשון נאה כזאת: — שמע נא, חביבי, בוודאי שאני נכון לתת לך הלואה, אבל בתנאי שתביא לי ערבות מאת פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, בעל ההכנסות עם הרימונים המצלי-צלים, אבל אם תבוא עם ערבות תתומה על-ידי אותו בעל אזור העור, החגור במת-ניו (הכוונה היתה למורים ולסופרים כמו-ני, הלווה), בוודאי שלא אתן לך... וצחק, ואני עמדתי מבויש, הסטתי במנעול וברחתי מהדרו בלא אמירת שלום.

כן, ב„אנשי-איזור-העור“ לא האמין הוא מעולם אמונת-תום, ובשביל כך לא הגיע לגילוי-שכינה אפילו במובן המצומצם ביותר; אפילו להשראה אחת גדולה לא הגיע בספרות; ומאידך גיסא רתף לפניו מאז הסמל של פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (איזה דמיון, אגב, לשמו) — ולמעלה מזה, מידושה של כהונה ומרמונים מעטים של זהב, לא הגיע אמנם.

וגם בזה די לו.

ב

יעקב רבינוביץ

אם כי שני היובלות והמיובלים הללו מצטרפים כאן במקרה בלבד, הרי מאחר שנודמנו, מתבלט כמעצמו הניגוד הגדול שבהשוואה. בשעה שהראשון זכה לכל, לא זכה השני למאומה. היאך שר המשורר? — „לא בית לי, לא נחלה; לא גן ועצי-פרי“, לא נכסים ולא בנים ובני-בנים. כלומר מ„אנשי-איזור-העור“, שרצים כלי-ימיהם יחפים וצועקים בשעת-הצורך, בשעת-ההכרח, אם לא את הצעקה הגדולה הנבואית, הקדומה-הגדולה: „הרצחת וגם ירשתו“, הנה על-כ"פנים הם כואבים

המיד ומעירים, ואינם נותנים מנוח למצפון, ואפילו אם המצפון הנה הוא של החוקים, המנצחים והשליטים באותה שעה, אדרבה.

כי „אין לנו נביא ולא אתנו יודע עד-מה“, ובמקום זה יש לנו עתונות, שהיא המשך של נבואה זו, שמדרכה היה להס-תגל, לומר „שלום-שלום“ ולהטיף לאלה, שלא נחוץ להטיף להם. באיצטלות רבות נתלבשה נבואה זו בהמשך הדורות, וכיום היא נקראת בשם פובליציסטיקה, וכשבא אלינו אחר-העם לפני דור אחד וקרא „לא זה הדרך!“ כינחו בשם „נביא“ (ואפילו ביאליק בשירו „במזל לא נדע“), וטעו. חלילה, הוא לא היה נביא. אפילו חוזה לא היה. הוא היה פובליציסט-אמת ולא נוד. הוא לא קרא מעולם „שלום שלום“, אלא למלחמה קרא, וכל ימיו החלכט 'החלכט ולא נתן מנוח למצפון היהודי. יו זכותו הגדולה.

ומן המתלבטים הללו — ואם כי באמת-מידה אחרת ומתוך השקפות אחרות וסג-נון אחר — הוא גם יעקב רבינוביץ הפי-ליטוניסטן, פיליטוניסטן-האמת. כי, דוק ידוק, הפיליטון הנאמן, הישר, האמיתי, גם הוא המשך לאותה ההתלבטות של ההטפה לאמת ב„סגנון של הדור“ (ביטויו של הרצל על ערכו של הפיליטון, המקצוע הספרותי שחיבב ביותר כל ימיו). זאת הפיליטון הזה כתב יעקב רבינוביץ כל ימיו, במשך שלושים שנה.

כן, נביאים אין לנו, אפילו לא בני-נביאים. אבל עוד שרדו לנו מאלה, שהיינו קוראים אותם בשם המעירים — הגדולים, כגון אחר-העם, והקטנים, כגון יעקב רבינוביץ וחברו, שקדם לו בבואו וקדם לו בלכתו: י. ח. ברנר. אף הוא מ„אנשי איזור-העור“, שהתלבט כל ימיו מסביב לעוגה זו שלנו, והעיר והעיר עד לידי שזועה...

והראיה, שהיו אלה אנשי-אמת (היו, כמה נמשך העט להמשיך את הפסוק: „שונאי-בצע“ וכו'), שלא הטיפו מעולם למפלגה ולמפלגות, ולהיפך — וזהו הסימן של איש-אמת — בימיה-שפל של המפ-לגה, בהיות עוד האידיאה בטהרתה, נהו אחריה, נתחשבו עליה, אבל בימי הגיאורת והשלטון, יצאות ועזבות, במשרדי-שלטון אין מקום, כאמור, אלא לתולע בן-פואה וכיוצאים בו...

היו ימים, שקולו נשמע יותר מהיום. הרבה יותר. הישוב היה קטן. הנייר-הנייר לא הציף לנו את הבית בגליונות מדפסים במכונות סידור ובמכונות רוטאציוניות. העתון האחד, „הפרעל הצעיר“, היה נערך בקדושה ובטהרה והתלבט בו האנוש הישר ראלי בגליון האחרון; צייץ ושר ושיווע ותבע. ושם היה גם מקומו של יעקב רבי-נוביץ מגליון לגליון. שם שוחח עמנו והעיר לנו את הערותיו, כבדרך-אגב, כשלא מן הענין, לכאורה, כברישול-גם בקונצפציה וגם בסגנון — ואנחנו קרא-נו אותה, שמענו אותה, ולקחנו מוסר. כן, הישוב לקח מוסר ממנו, כמו שלקח בשעתו מוסר ממשה סמולנסקין, וכמו שלא שב עוד לקחת מוסר מפי שום אחד מן הפובליציסטים האחרונים, שעומדים ומטיפים כל יום בשער, משום שהם מטי-פים לא לאידיאה, לא להור-ההר של הרע-יון באמיתותו, אלא נלחמים בעד או כנגד אותו תולע-בן-פואה, היושב במשרדים, לכל גיליון.

ומכיון שהטיף תמיד לאמת (המלה הזאת, „הטפה“ בוודאי שאין כאן מקומה; המדובר הוא, כאמור, הפיליטון שלו), נדחק, בהגיע שנות העשייה הגדולה, כביכול, אל-החוצה (ראה יחזקאל פרק ל"ד) על-ידי אלה, שיודעים להדוף בצד ובכתף את מי שאינו נוה להם, והוא בחוף, וחבל, צר מאד, אוי לנו...